

AÇILIŞ KONUŞMASI

Bilal Çetintaş

Kristal-İş Genel Başkanı

Sendikal Güç Birliği Platformu Dönem Sözcüsü y.

Değerli dostlar,
Değerli katılımcılar,
Değerli hocalarımız,
Toplantımızı onurlandıran değerli konuklar,

Hepinizi Sendikal Güç Birliği Platformu ve Kristal-İş Sendikası adına en içten duygularıyla selamlıyorum.

Bu yıl altıncısı düzenlenen Sosyal İnsan Hakları Sempozyumu, sosyal hakların yıldızının parlamadığı, sosyal hakların tasfiye edilip yerine hayırseverliğin konulmaya çalışıldığı, hak kavramını tarihin tozlu raflarına kaldırmak için yoğun çabaların harcandığı bir dönemde toplanıyor.

Sosyal haklar sempozyumları, böylesi bir ortamda önemli bir işlevi yerine getiriyor. Çeşitli temalar altında sürdürdüğü toplantılarla, sosyal hakların, temel bir insan hakkı olarak gündemde tutulmasını sağlıyor.

Sosyal hakların bütün boyutlarıyla ele alındığı, akademinin ve sendikal hareketin bulunduğu bu toplantılar, ısrar ve inatla sürdürülen son derece değerli bir çabanın ürünü. Bir konunun gündemde kalmasında, bir sorunun çözülmesinde ısrara dayalı faaliyet sürdürmenin ne kadar büyük bir önem taşıdığını biliyoruz.

Başta Prof. Dr. Mesut Gülmez Hocamız olmak üzere dün ve bugün sosyal haklar sempozyumlarına her düzeyde katkı veren, toplantılara süreklilik kazandıran üniversitelerimizin Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümlerine ve emeği geçen herkese bir kez daha teşekkür ediyoruz. Herkesin eline, emeğine sağlık.

Sosyal haklar sempozyumlarının altıncısının ev sahipliğini üstlenen Anadolu Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümüne de ayrıca teşekkür ediyorum.

Sevgili dostlar,

İki gün boyunca burada “çalışma hakkı” temasıyla bir tartışma yürüteceğiz. Ama biliyoruz ki “hak” kavramının içeriğinin boşaltıldığı, anlamsızlaştırıldığı, hatta toplumsal yaşamdan dışlanmaya çalışıldığı bir dönemden geçiyoruz.

AKP, iktidar olduğundan bugüne kadar sistematik bir biçimde “hak” kavramı hayatımızdan sökmeye çalışıyor. Hak kavramını unutturmak için yoğun bir çaba harcı-

yor. Bağış, sadaka, lütuf ve fitrat gibi kavramlar, ideolojik ve kültürel olarak dolaşıma sokularak hak kavramı ile yer değiştiriliyor.

Bugünlerde ülkeyi yönetenlerin ağzından en az duyduğumuz sözcük “hak.” İşçiler adına, iş kazası denilen cinayetlere kurban gittiğinde, yaşam hakkından söz edilmiyor “fitrat” deniliyor.

İşçinin verdiği emeğinin, harcadığı mesainin karşılığında aldığı paraya hak ettiği ücret değil “ekmek verme” deniliyor.

İşçinin ücret dışındaki ödemelerine, sosyal hak, ya da sosyal ödeme değil, “sosyal yardım” deniliyor.

Grev hakkı diyene, hem de Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında, “Ne hakkı! Hak insan gibi davranmayı bilene verilir” diye cevap veriliyor.

Hak isteyeneye “nankör”, hakkı için mücadele edene “hain” damgası vuruluyor. Değerli katılımcılar,

Hak kavramının örselendiği, tedavülden kaldırılmaya çalışıldığı bir ortamda, çalışanlara Anayasa ile ve uluslararası sözleşmelerle tanınmış hakların çok büyük bir kısmı ya budandı ya da tasfiye edildi.

Çalışanlara tanınan hakların çoğu, adı var kendi yok hale getirildi.

Çalışma hakkı da bunlardan biridir.

Bilindiği üzere çalışma hakkı, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nde, Uluslararası Çalışma Örgütü’nün sözleşmelerinde, Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı’nda, Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı’nda ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda temel bir insan hakkı olarak yer almaktadır.

Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde ve Anayasa’da, çalışma hakkı herhangi bir ayrıma tabi tutulmaksızın herkese tanınmıştır.

Temel insan hakları sözleşmeleri çalışma hakkını, diğer sosyal ve ekonomik haklarla birlikte güvence altına almaktadır. Örgütlenme hakkı, toplu pazarlık hakkı, grevi de içeren toplu eylem hakkı, sosyal güvenlik hakkı, yaşamını insanca sürdüreceği bir gelir hakkı, işgüvencesi hakkı, işçi sağlığı ve güvenliği hakkı gibi haklar çalışma hakkının ayrılmaz parçasıdır.

Çalışma hakkı güvenceli, örgütlü ve sağlıklı olduğunda gerçek anlamına kavuşur. Birbirini tamamlayıcı nitelikte olan bütün bu hak ve güvencelerin birlikte var olmasıyla ancak gerçek anlamda bir çalışma hakkından söz edilebilmek mümkündür. Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından “insana yaraşır çalışma” olarak tanımlanan tam da budur.

Zincirin halkaları gibi birlikte ve birbirinden güç alarak varlığı anlam kazandığı için sözünü ettiğimiz haklar tamam olmadan çalışma hakkının varlığından söz edilemez.

Bir işçi, iş güvencesinden yoksunsa, gelir güvencesinden yoksunsa, güvenceli kurallı bir ortamda çalışmıyorsa, ücreti arttırmak, işini korumak, çalışma koşullarını iyileştirmek için örgütlenme ve toplu pazarlık hakkını kullanamıyorsa, sadece istihdam edilme imkanına kavuşmuş diye çalışma hakkının etkin bir biçimde kullanıldığından söz etmek mümkün değildir.

Dolayısıyla geniş anlamıyla çalışma hakkı, iş güvencesini, güvenceli çalışmayı, insani koşullarda çalışmayı, örgütlenme ve grev hakkını da kapsamaktadır.

Değerli katılımcılar,

AKP iktidar olduğu andan itibaren çalışma hakkına önemli darbeler vurdu. Çalışma hakkının önemli bir parçası olan iş güvencesinin kapsamını daraltarak ve iş güvencesinin ihlali durumunda yaptırımları azaltarak işe başladı. İş güvencesinden yararlanacak işçi sayısını ve iş güvencesi tazminatlarını azalttı. Bizim başından itibaren yetersiz bulduğumuz ve gerçek anlamda bir güvence sağlamadığını söylediğimiz iş güvencesi yasasını iyice işlevsiz hale getirdi.

Oysa çalışma hakkının en temel parçası iş güvencesidir. Çalışanın geçersiz nedenlere dayalı feshlere karşı korunması, çalışma hayatının en önemli sorunudur. Güvencesizlik, çalışma hakkına yönelik en önemli tehdittir.

İş güvencesinden yoksun olmak, çalışma hakkından da yoksun olmak anlamına gelmektedir. İş güvencesinden yoksun olmanın doğrudan ve dolaylı sonuçları, çalışma hakkının sistematik bir biçimde tasfiyesini getirmektedir.

İş Kanunu'nda yer alan iş güvencesi düzenlemeleri, çalışanlara gerçek bir güvence sağlamaktan uzaktır. Yaptırımlar, işverenler için caydırıcı değildir, dahası işe iade kararları işverenin inisiyatifine bırakılmaktadır.

Yapılması gereken, işgüvencesi kapsamının genişletilmesi, yaptırımların ağırlaştırılması ve işe iade kararlarında tercihin işçiye bırakılmasıdır.

Değerli katılımcılar,

Çalışma hakkının sistematik bir biçimde ortadan kaldırılmasının önemli göstergesi, kuralsız ve güvencesiz çalışmanın geldiği noktadır. Çalışma hakkı gibi temel toplumsal bir hak, piyasanın çıkarlarına feda edilmektedir.

Güvencesiz ve kuralsız çalışmanın temel mekanizması olarak taşeronluk sistemi, AKP eliyle çok hızlı bir biçimde büyütülmüştür. AKP'nin iktidara geldiği 2002 yılında 350 bin civarında olan taşeron işçi sayısı, resmi rakamlarla 2013'te 1,7 milyona çıkmıştır. Kimi araştırmacıların tahminlerine göre ise taşeron işçi sayısı 6 milyon civarındadır.

Taşeron sisteminin en hızlı geliştiği yer kamu sektörüdür. Kamuda taşeron çalıştırmanın akılla, mantıkla, bilimle ve hukukla izahı mümkün değildir. Kamuda açıkça işçi simsarlığı yapılmakta, hizmet üretiminde hiçbir rolü olmayan bazı aracı şirketler işçileri kiralayarak para kazanmaktadır.

Taşeron sisteminin büyümesiyle birlikte çalışma hakkı iyice ayaklar altına alınmıştır.

Modern köle düzeni olan taşeron sisteminde, işçiler karın tokluğuna ve ölümüne çalıştırılıyor. Taşeron işçi sayısının büyümesine paralel olarak işçi ölümlerinin de artması, ölümüne çalışmanın gerçek bir anlam taşıdığını ortaya koyuyor.

AKP işbaşına geldiği 2002 yılından bugüne kadar adına iş kazası denilen cinayetlerde ölen işçi sayısı 16 bine yaklaşıyor.

Yaklaşık 16 bin işçi, sabah “işe gidiyorum” diye çıktıkları evlerine bir daha dönemediler. Çocuklarının, eşlerinin, sevdiklerinin hayatından çıkıp gittiler.

Sözünü ettiğimiz insan hayatı ve ancak savaş gibi büyük felaketlerde yaşanabilecek kayıp sayısı kadar, büyük bir sayı. Ama ne yazık ki ölümler hükümetin umurunda değil. Soma gibi büyük facialarda işçi ölümleri toplumsal bir duyarlılığın yaşanmasına neden oluyor ama arkası gelmiyor. İşçiler yine aynı koşullarda ve yaşamlarını riske atarak çalışmaya devam ediyorlar. Patronların kâr hırsının bedelini işçiler hayatlarıyla ödemeye devam ediyorlar.

Üretim maliyetlerini aşağı düşürmek için dayatılan kurlsız güvencesiz kölelik düzeninde, bırakalım çalışma hakkını, yaşam hakkından bile söz etmek neredeyse zor hale geliyor.

Değerli dostlar,

Çalışma hakkı bireysel bir hak ama bu hakkın kullanılması örgütlenme, toplu pazarlık ve grev hakkı gibi kolektif haklarla işlerlik kazanabilir. Bildiğiniz gibi Türkiye’de işçiler, ne örgütlenme hakkını kullanabiliyorlar ne de grev hakkını.

İşte Türkiye sermayesinin en kalburüstü kesimlerinin örgütü olan TÜSİAD’ın eski başkanının sahibi olduğu SÜTAŞ’ta örgütlenme isteyen işçilerin başına gelenler. SÜTAŞ işvereni sendikayı işyerine sokmamak için önce işçileri işten attı, sonra işçilerin bekleme alanını hayvan dışkısı ile doldurmak da dahil, her türlü yöntemi devreye soktu.

54

İşte “dünya devi” olmakla övünen, “sendikal ve sosyal haklara saygılıyız” diyen Şişecam’ın Camiş Madencilik’te yaptıkları: Sendikalaşmak isteyen ve sendikamıza üye olan sekiz arkadaşımızı işten attı.

SÜTAŞ’ta ve Camiş Madencilik’te yaşananlara benzer onlarca, yüzlerce örnek her gün yaşanıyor. Burada sendikalaşan işçileri kapının önüne koyan işverenlerin isimlerini saymaya, marifetlerini sıralamaya, uyguladıkları anti-sendikal stratejileri anlatmaya ne nefesimiz yeter, ne de vaktimiz...

İşçiler son derece kötü şartlar altında, çalışma ve yaşamaya mecbur edilirken bunu kırmak üzere ortaya çıkan her girişim, paranın ve devletin gücü kullanılarak bastırılıyor. İnsanca çalışma koşullarına sahip olmak için örgütlenen işçiler işten atılıyor. İşçiler, baskı ve zor kullanılarak sendikalardan istifa ettiriliyor. Sonuçta, işyerlerine sendika giremiyor. Sendikanın olmadığı yerde çalışma hakkı büyük ölçüde anlamsızlaşıyor.

Değerli katılımcılar,

Kuşku yok ki çalışma hakkının en önemli, en gerekli tamamlayıcılarından biri örgütlenme hakkıysa, ötekisi de grev hakkıdır. Grev hakkı, örgütlü kullanılan bir hak olarak çalışma hakkının tamamının korunması ve geliştirilmesinde önemli bir araçtır.

Bildiğiniz gibi, dün ve bugün ülkeyi yönetenlerin, işverenlerin grevle başı hiç hoş olmadı. 12 Eylül 1980 askeri darbesini yapanlar, koydukları yasak ve sınırlamalarla grev hakkını etkisiz, cılız, sonuç alınamaz hale getirdiler. AKP de dahil, 12 Eylül’den

sonra işbaşına gelen iktidarların tamamı grev hakkını daha işlevsel hale getirecek, yasak ve sınırlamalardan arındıracak adımlar atmadılar.

Tersine hukuku ve uluslararası sözleşmeleri ayaklar altına alma pahasına, grev hakkına anti demokratik biçimde müdahale ettiler. Kanunun idareye tanıdığı ve ancak olağanüstü şartlar altında kullanması gereken grev erteleme yetkisini, anti demokratik, komik gerekçelerle uygulayarak işçilerin grev hakkını fiilen ortadan kaldırdılar. AKP de, işbaşına geldiğinden bu yana, bu anti demokratik düzenlemeyi kullanarak çok sayıda grevi engelledi.

İşçilerin grev hakkına anti demokratik biçimde müdahalenin en son örneği, sendikamız Kristal-İş'in örgütlü olduğu, Şişecam'a ait 10 cam fabrikasında 5800 cam işçisinin grevi oldu. Bu, bize AKP hükümetleri eliyle yapılan üçüncü müdahaledir. 20 Haziran'da başlattığımız grev, 8. gününde "milli güvenliği ve genel sağlığı bozucu" olduğu gerekçesiyle Bakanlar Kurulu kararıyla ertelendi. Aslında yasaklandı. Çünkü bilindiği gibi, erteleme süresi sonunda yeniden greve başlamak mümkün değil...

Bakanlar Kurulu'nun akla ve hukuka aykırı gerekçelerle aldığı karara karşı Danıştay'da iptal ve yürütmeyi durdurma davası açtık. Ne yazık ki, Danıştay 10. Dairesi idarenin kanun dışı uygulamalarını denetleme vazifesinden uzaklaştığını, iktidarın yargısı haline geldiğini kanıtlayan bir kararla grev hakkımızın gaspına ortak oldu. Yaptığımız itirazlar savsaklandı ve yasal süresi içinde karara bağlanmadı.

Grev hakkımız, yasalara, uluslararası normlara tamamen aykırı bir biçimde elimizden alındı. Danıştay da, bu hukuksuzluğun ortağı oldu.

Biraz da çaresiz bir biçimde, grev hakkı elinden alınmış bir sendika olarak zorunluluklar altında toplu iş sözleşmesini imzaladık. Almamız gerekenleri değil, alabildiklerimizi alarak sözleşmeyi bağtladık.

Çalışma hayatı konusunda bilimsel çalışmalar yapmış onlarca bilim insanının bu bulunduğu bu toplantıda altını çizerek söylemek istiyorum ki, Türkiye'de grev hakkı yoktur. Anayasa'nın 54. maddesinde yer alan grev hakkı lafı güzaftır. Türkiye'de hükümetin istemediği hiçbir grev yapılamaz. Grev hakkı hükümetin iki dudağı arasındadır. Böyle bir haklar rejimi olmaz.

Grev hakkının yok edildiği bir ortamda çalışma hakkından söz etmek mümkün mü? İşçiler grev yapamazsa, işçi hakları nasıl gelişebilir? İşçiler grev yapamazsa, sendikalaşma hakkı da anlamını yitirmiyor mu?

Değerli katılımcılar,

Bugün ülkemizi yönetenlerin "Yeni Türkiye" başlığı altında ilan ettikleri büyük dönüşümün bir ayağını da, neoliberal politikalar temelinde toplumsal ve ekonomik yaşamda yapılacak değişiklikler oluşturuyor.

Başbakan Davutoğlu, Türkiye'yi uluslararası sermaye için bir "üretim üssü" haline getireceklerinden söz ediyor. Eğer uluslararası sermayeye ucuz emek vadeliyorlarsa, "gelin bize yatırım yapın, bizde işçilik Çin'den ucuz" diye çağrılar çıkartılıyorsa, bu demektir ki, sendikasız, güvencesiz, esnek, kayıt dışı çalışmayı içeren piyasacı soygun

düzenini daha da büyütecekler. Yokluğu, yoksulluğu, hukuksuzluğu ve adaletsizliği daha da arttıracaklar.

Dolayısıyla, çalışma hakkı, örgütlenme, hakkı, grev hakkı gibi hakların ve özgürlüklerin alanını daha da daraltacaklar, daha da kullanılmaz, işe yaramaz hale getirecekler. Hakların tasfiye edildiği bu süreç himmet toplumuna, sadaka toplumuna giden yolu da biraz daha açmış olacak.

Fazla söze gerek yok, tehlike büyük, tehlike her zamankinden daha da büyük! O yüzden sendikalar içinde buldukları atalet ve teslimiyetten kurtulmak, başkaldırmak zorunda.

Değerli dostlar, değerli katılımcılar,

Tarih sadece ülkemizi bir işçi cehennemine çevirenleri yazmayacak! Bu gidişe karşı çıkmayan ve konumu korumaya çalışan sendikacıları da, emeğin yaşadığı koşulları yansıtmayan gazetecileri de, bu durumu öğrencilerine anlatmayan ve bu koşulları kitaplarında yansıtmayan akademisyenleri de yazacak!

Bugün bu salonda yapmakta olduğumuz iş bu açıdan da önemli.

Gelecek kuşaklara nasıl bir ülke, nasıl bir çalışma ortamı bırakacağız?

Ülkemiz ve dünya, haklı olanın değil, güçlü olanın egemenliği altında.

Sosyal politikaya ve uluslararası sosyal haklara esin kaynağı olan ilkeyi hatırlatarak sözlerimi tamamlamak istiyorum:

“Barış istiyorsanız adalet ekin.”

Sosyal adaletin olmadığı topraklarda barış yeşermez.

Hepinizi saygıyla ve sevgiyle selamlıyorum.